

Filosofie

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu:

[2000](#)

- ♦ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 11. 7. 2000
- ♦ philosophical diary – record, Czech, origin: 11. 7. 2000

Filosofie

Je nesnadné stanovit výměrem, co to je filosofie, protože filosofie žije a stále se rozvíjí a nabývá vždy nových podob. Bezpodmínečnou charakteristikou každé filosofie je její schopnost reflexe; bez reflexe, a to reflexe nikdy nekončí a zatvrzele se zarývající všude tam, kde se něco jeví jako samozřejmé, nelze žádný způsob uvažování považovat legitimně za filosofii. Nejstarší sebepochopení filosofie je spjato s jejím pojmenováním a je pozdější tradicí připisováno Pythagorovi ze Samu. Nejstarší zachovaný literární doklad ovšem najdeme až u Platóna, a to v Sókratově vypravování o tom, jak jej do správného myšlení uváděla mantinejská kněžka Diotima. V obou případech je filosofie spojována s jakousi specifickou zbožností, neboť je vzdálena každé uzurpaci moudrosti resp. pravého vědění a zůstává jen láskou a touhou po moudrosti, přičemž v údajné Pythagorově verzi je sama moudrost výslovně vyhrazena bohům. U Platóna je zase charakteristické to, že mladého Sókrata do filosofie uvádí kněžka, přesněji citováno: žena znalá božských věcí, a to aniž by sama byla filosofkou a aniž by např. dovedla náležitě rozlišit filosofii od sofistiky. Pouze naznačený výklad o tom, co to je filosofie, je v Platónově Hostině (Symposiu) v rámci série oslavných řečí na počest boha Eróta zakomponován do Sókratova disharmonického tvrzení, že Erós není bůh, nýbrž pouze mocný daimón. Právě v tomto bodě se Sókratés odvolává na výklad mantinejské „teoložky“ a na filosofickou složku její jinak filosoficky nepřilíživé argumentace. A Diotima sama neváhá Sókratovi sdělit, že filosofování je ne-li božský, tedy přinejmenším daimonský úděl. Erós není krásný ani moudrý (tj. nevlastní krásu ani moudrost), ale nadevše touží po všem krásném – a moudrost je přece jednou z nejkrásnějších věcí, takže Erós je nutně „první filosof“. Ovšemže tu slovo „první“ naznačuje něco jako archetyp, pravzor filosofování. Ale jak Sókratés, tak Platón už dobře věděli, že každý filosof je svým způsobem jedinečný a že se ve svých pojetích liší od jiných filosofů. Nelze tedy filosofování chápat jako napodobování Eróta v jeho lásce k moudrosti, přičemž napodobování by mělo svůj nejvyšší cíl ve ztotožnění s Erótem, jak tomu chtěla archaická tradice života a myšlení v mýtu. Jestliže je tedy moudrost pro bohy „výbavou“, která znemožňuje, aby moudrost milovali a tedy aby filosofovali (neboť když bohové moudrost mají, proč by po ní toužili?), pak ona nedostižnost moudrosti pro člověka (ostatně ani pro mocného daimóna) není jen nedostatkem, ale také a dokonce především obrovskou příležitostí k svobodnému zkoumání a pátrání, a to znamená ke zkoumání a pátrání, které vede různými cestami a užívá si nejrozmanitějších myšlenkových prostředků. Platón (ani Sókratés) až sem svou myšlenku nedotáhl a nedomyslel (daleko raději se ubíral směrem anamneze, kterou dnes mnoho odborníků považuje za pozdně pythagorejskou), ale to nám nemůže bránit ve vidění možností interpretace, které zůstaly nevyužity.

(Písek, 000711-1.)